

Castell de Sant Mateu

Sant Mateu de Bages

Ubicació

Comarca:	Bages
Lloc/Adreça:	Demarcació de Sant Mateu de Bages
Emplaçament	Carretera BV-3003, al km. 5,5 trencall cap a la masia de Les Planes. Des d'allà s'hi accedeix.
Alçada:	532

Coordenades:

Latitud:	41.80102
Longitud:	1.74184
UTM Est (X):	395477
UTM Nord (Y):	4628449

Classificació

Número de fitxa	08229 - 125
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Edifici
Estil / època:	Medieval
Segle	X-XIV
Estat de conservació	Regular
Notes de conservació:	En ruïna. Actuació de consolidació.
Protecció	Legal
Tipus de protecció:	BCIN
Europea – Atributs inspire:	National Monument Record – Defensa
Observacions protecció:	BCIN (reg. 1506-MH; decret BOE 5-5-1949)
Data aprovació:	dv., 22/04/1949 - 12:00
Número inventari	Sí IPA 1702; CC.AA. 10042
Generalitat i altres inventaris	
Accés	Fàcil
Ús actual:	Sense ús
Titularitat	Privada

Titular: 08229A001000790000MI

Fitxes associades:

[La Guardiola](#)

[Llegenda del castell de Sant Mateu de Bages](#)

[Les Planes](#)

Autoria de la fitxa Jordi Piñero Subirana

Data de registre de la fitxa: dl., 13/02/2017 - 01:00

Descripció

Castell medieval en estat de ruïna situat al cim d'un turó que s'eleva uns dotze metres sobre el seu entorn, vora la masia de les Planes i l'antic camí d'accés al nucli de Sant Mateu de Bages (actual BV-3003, de Callús a Castelltallat). El cim del turó conforma una plataforma més o menys el·líptica, i la muralla del castell s'adapta a aquesta forma. A l'interior hi trobem un seguit d'estances distribuïdes a banda i banda d'un corredor central. Després de les excavacions que s'hi ha practicat han quedat visibles els basaments i alguna paret d'aquestes estances. L'aparell dels paraments és fet amb carreus mitjans, escantonats i disposats en filades horitzontals, de clara factura romànica i lligats amb morter. Les estances que es troben a la part central devien correspondre a la part noble del castell, ja que han conservat l'inici de columnes a les portes i l'arrencada d'arcs diafragmàtics a l'interior. A la banda est es conserva una cisterna rectangular amb un angle arrodonit que fa 2,70 metres de llarg i 1,40 d'ample amb una fondària de 1,50 metres. Al nord, una de les estances s'ha identificat com a graner. Al costat est hi havia la porta d'accés al recinte, que donava al corredor central, i al costat sud del portal es conserven restes d'una torre alt-medieval i d'un baluard. Pel costat nord es conserva el tros més gran de muralla, que fa uns 20 metres de llargada i en el punt més alt arriba als 5,5 metres. Les excavacions realitzades en els darrers anys han permès diferenciar tres fases constructives. La primera és dels segles X-XI, moment fundacional al qual pertany el fonament d'una torre. La segona és del segle XIII, quan es produeix una reforma total del castell i aquest adopta una planta ovalada, tot reaprofitant els materials de l'edificació anterior. Finalment, als segles XIII-XIV es modifica la distribució interna de l'edifici, especialment al costat NE. Als peus del turó i vora la carretera hi ha l'església de Sant Miquel de les Planes (parcialment romànica) que era la capella del castell. Entre aquesta església i el turó del castell s'estén un camp on en època medieval es concentraven els masos Corts, Cardó, Conill i Vila, que van subsistir fins a principis del segle XVIII. Segons mossèn Valentí NOGUERA (1904: 4) en època baix medieval aquests masos formaven un petit nucli, potser en forma de carrer, que es coneixia com la Villa. Cal dir també que des del castell es divisen dos punts de guaita medievals: al nord-est la torre del Fusteret (del segle XI, en terme de Súria) i cap al sud-est el mas Guardiola que, tot i que no n'hi ha constància documental, ben segur era una torre de guaita vinculada al castell de Sant Mateu.

Història

Segons Josep Bastardas, el lloc de Sant Mateu de Bages s'ha de relacionar amb l'indret que en un document de l'any 955 s'anomena Terra Witizza. En aquesta zona s'ha documentat arqueològicament una important presència de població visigòtica; concretament la necròpolis (molt propera al castell) del Collet del Cargol, mentre que al subsòl de l'església parroquial (també propera) es conserva un conjunt de tombes antropomòrfiques que es poden datar entre els segles VI i X. El castell de Sant Mateu defensava una part de l'actual terme municipal, concretament la zona sud-oriental. Apareix documentat per primera vegada l'any 983 en l'acta de Consagració del Monestir de Sant Llorenç de Bagà. Entre les possessions d'aquest monestir hi havia el castell de Sant Mateu. Inicialment el domini eminent era dels comtes de Barcelona, si bé ben aviat els feudataris reals foren els Cardona. Tot i que aquesta dependència dels Cardona podria ser anterior,

es confirma l'any 1083. En alguns documents consta una primitiva capella situada al mateix castell, la qual devia perdre's en l'ampliació del recinte i llavors es construí la capella romànica, situada als peus del castell i més a prop del camí. No se sap com el castell de Sant Mateu sortí del domini dels Cardona per passar a la família Boixadors. El cert és que les relacions entre ambdues famílies ja existien abans del 1124, quan es féu una concòrdia entre els Cardona i els Boixadors. Això no obsta perquè els Cardona vinculessin aquest castell al districte vescomtal el 1314. Aleshores el senyor del castell era Berenguer de Boixadors, casat amb Blanca, i a la seva mort (el 1306) passà als seus descendents. El 1381 aquesta família amplià els seus dominis, ja que comprà al rei Pere el Cerimoniós el mer i mixt imperi del castell de Sant Mateu. Al segle XV el domini passà als Gàver i, per matrimoni, als Peguera, la qual encara mantenia la senyoria al segle XVII en la persona de Galceran de Peguera. L'evolució posterior és poc coneguda. L'any 1718 el senyor jurisdiccional era Ignàsia de Soler, mentre que l'any 1789 era Fernando de Guzmán. En el moment de la desaparició dels senyorius jurisdiccionals, l'any 1831, el senyor era el baró de Finestracs. L'incendi que va patir el Bages l'any 1994 va provocar la desaparició de la vegetació que fins aleshores cobria les restes del castell i va empitjorar el seu estat. Durant els anys següents es van portar a terme obres de consolidació i excavacions arqueològiques que van permetre documentar la totalitat de la planta del castell i les fases constructives. Concretament es van portar a terme diversos camps de treball entre 1995 i 1997. Del 2000 al 2003 s'hi han realitzat diverses campanyes encarregades a l'empresa Arqueociència i dirigides per Clara Arbués, Goretti Vila o Gemma Caballé.

Bibliografia

Arbués, C., Sánchez, E. (1995-1997): Memòria de l'excavació arqueològica al castell de les Planes de Sant Mateu de Bages. Núm. 2510 BENET, Albert; DUOCASTELLA, Anna M. (1988). "Sant Mateu de Bages", Història del Bages, Manresa, Parcir Edicions Selectes, p. 406-407. BENET, Albert; MAZCUÑAN, Alexandre; JUNYENT, Francesc (1984). "Castell de Sant Mateu", Catalunya Romànica, vol. XI "El Bages", Barcelona, Fundació Enciclopèdia Catalana, p. 448-449. CABALLÉ, G. (2003): Memòria de l'excavació arqueològica realitzada al castell de Sant Mateu. Núm. mem. 4953 CATALÀ, Pere; A.P. (1976). "Castells de Sant Mateu de Bages (o de les Planes-) Saló, Meià i Claret"; Els Castells catalans, vol. V. Barcelona, Rafel Dalmau Editors, p. 759 – 771. NOGUERA, Valentí (1904). Monografia del poble de Sant Mateu de Bages, Manresa, p. 4. SITJES MOLINS, Xavier (2013). Els castells i torres medievals del Bages, Centre d'Estudis del Bages, Col·lecció Monogràfics, 29, Manresa, p. 97-98.

